

**SAMMENDRAG
Organisering af
landdistriktsindsatsen
efter kommunalreformen**

Juli 2008

Overordnet betragtet er dansk landdistriktspolitik et oplagt eksempel på, at politikken i dagens Danmark på alle niveauer i høj grad både formuleres, besluttet og implementeres i netværksstrukturer baseret på samarbejde mellem offentlige, private, erhvervs-mæssige og frivillige organisationer. Selvom der udpeges en central offentlig aktør, og i Danmark er det Indenrigs- og Sundhedsministeriet (nu Velfærdsministeriet) der har fået tillagt denne rolle, som overordnet er ansvarlig for landdistriktspolitikken, så træffes der en lang række beslutninger og iværksættes en lang række initiativer på både nationalt, regionalt og lokalt niveau, som det pågældende ministerium kun har en meget indirekte indflydelse på.

Det fuldstændige overblik (og kontrol) over den danske landdistriktspolitik er der således ingen enkeltaktør der har. Derfor er et studie i den danske landdistriktsindsats også et studie i metastyring, defineret som den indirekte regulering af selvstyringen. Denne metastyring er rent praktisk tilrettelagt i forskellige "programmer", defineret som fælles strategiske rammer, hvorunder aktiviteter og projekter gennemføres ud fra fælles målsætninger og visioner. Disse programmer afstikker fokus for lokale udviklingsprojekter – altså en "top-down" tilgang der skal sikre fokusering og effektiv ressourceudnyttelse. Samtidig forsøger man i flere af programmerne at sikre så meget frirum og fleksibilitet for de underliggende aktører, at der er plads til lokale løsninger – altså en "bottom-up" tilgang.

I relation til landdistriktsudvikling er der her i 2008 især tre "programmer" der udstikker de overordnede rammer for den ønskede politiske udvikling:

1. **Landdistriktsprogrammet**, hvor der primært fokuseres på udvikling af jordbrugs- og fødevarerhvervet og på styrkelse af natur og miljøindsatsen. Herudover er der i mindre udstrækning og primært via de lokale aktionsgrupper også fokus på diversificering samt "forbedring af livskvaliteten". Metaguvernøren på dette program er Fødevarerministeriet (delvis på vegne af EU).
2. **Regionaludviklingsprogrammet**, som egentlig ikke er ét program, men flere ministeriers og styrelseres indsats for at styrke den regionale/nationale vækst og hvor fokus er på de fire såkaldte vækstskabere; Innovation, anvendelse af ny teknologi, forbedring af menneskelige ressourcer samt iværksætteri. De primære metaguvernører på dette område er Erhvervs- og Økonomiministeriet samt regionerne og de regionale vækstfora.
3. **Kommunernes landdistriktsindsats** kan selvfølgelig ikke opfattes som et egentligt "program", men ikke desto mindre har de 98 kommuners allokering af midler til udvikling af deres landdistrikter samt kommunernes administration (og påvirkning af anvendelse) af de nationale landdistriktsmidler stor betydning for den samlede danske landdistriktsindsats.

Overordnet må det konkluderes, at metastyringen virker. I hvert fald på landdistriktsområdet. Kommunerne er overordentlig opmærksomme på de udmeldinger der kommer fra de forskellige ministerier, og da de via de forskellige programmer "belønnes" for at bevæge sig i den ønskede retning, kommer den kommunale landdistriktsindsats til at indeholde de elementer man fra national og EU-side mener indsatsen skal indeholde. Ved samtidig at respektere det kommunale selvstyre får man populært sagt den fordel, at der findes lokale løsninger på globale problemer.

Fra regeringens side lægges der vægt på, at der sker en afbalanceret udvikling i Danmark. Målet er at alle områder af landet skal være attraktive for udvikling og bosætning, og derfor skal udviklingen i landdistrikterne følge udviklingen i byerne. For at sikre en sådan udvikling

gennemføres forskellige politiske initiativer på mange områder og niveauer i samfundet. Der er ganske mange statslige, regionale og kommunale institutioner og organisationer involveret i formuleringen og implementeringen af denne landdistriktsindsats, og det er bestemt ikke ukompliceret at koordinere indsatsen.

Kommunalreformen medførte en radikal opbrydning af det kommunalpolitiske landskab, og de nye og stærkere kommuner har fået en central og koordinerende rolle i relation til den danske landdistriktspolitik. Center for Regional- og Turismeforskning påbegyndte i 2007 en undersøgelse, der har haft til formål at kortlægge denne kommunale rolle, og resultaterne fra undersøgelsen præsenteres i denne rapport

Kommunerne spiller i mange tilfælde en aktiv rolle ved implementeringen af forskellige nationale/ministerielle landdistriktspolitikker, og derudover må kommunerne selvfølgelig også tilpasse deres egen landdistriktspolitik til de forskellige nationale initiativer. Derudover skal kommunerne koordinere deres landdistriktsindsats i forhold til forskellige nationale interesseorganisationer og endelig kræves koordinering mellem kommune og de forskellige lokalsamfund inden for kommunen samt mellem de forskellige kommunale forvaltninger/virksomheder der hver især er ansvarlig for formuleringen og implementeringen af de forskellige dele af den kommunale landdistriktspolitik, alt i alt en ikke helt ukompliceret koordineringsopgave. Koordinationen kan tage form af alt fra et tæt samarbejde til en enkel aftale om gensidig informationsudveksling.

Set i det store perspektiv benytter kommunerne tre forskellige organisationsmodeller i relation til landdistriktsindsatsen:

- 1. Integrations-modellen.** Landdistriktsudvikling optræder ikke som et selvstændigt indsatsområde men integreres i de øvrige kommunale servicekoncepter. Umiddelbart ser landdistriktsindsatsen ud til at være nedprioriteret, men det behøver ingenlunde at være tilfældet. Rationalet er "faglighed", det vil sige en tro på at opgaven bedst varetages af den sektor/forvaltning der har ansvaret for det pågældende fagområde.
- 2. Decentraliserings-modellen.** Her uddelegeres ansvaret for landdistriktsudvikling i høj grad til lokale aktører uden for den kommunale sektor. Borgerforeninger, Landsbyråd o.l. gives en betydelig indflydelse på formulering og udførelse af landdistriktsindsatsen. Rationalet er "nærdemokrati". Forbindelsen mellem landdistriktsindsatsen og de øvrige sektorpolitikker kan forekomme mindre udbygget i denne organisationsmodel.
- 3. Koordinerings-modellen.** Denne organisationsform fremkommer som en mellemform til de to førstnævnte organisationsmodeller. Kommunen behandler landdistrikterne som et særskilt indsatsområde. Der vil ofte være oprettet et særligt politisk udvalg der beskæftiger sig med landdistriktsudvikling, og kommunen har et landdistriktssekretariat (eller som minimum en landdistriktssekretær) ansat. Det er således især i relation til embedsmandsindsatsen at denne model adskiller sig fra decentraliseringsmodellen.

I de senere år er det blevet langt mere almindeligt, at kommunerne har udformet en skriftlig landdistriktspolitik, men opfattelsen af hvad en landdistriktspolitik skal omfatte og hvordan et landdistrikt i det hele taget skal defineres, varierer betydeligt fra kommune til kommune. Derfor er det stort set umuligt at vurdere kommunernes landdistriktsindsats alene ud fra, om de har en formuleret landdistriktspolitik eller ej.

Landdistriktspolitikken er i stor udstrækning indarbejdet i det formelle kommunale plansystem¹ og det vil i endnu større udstrækning blive tilfældet i den kommende planperiode. Det er primært via dette plansystem at der foretages en koordinering mellem den kommunale og den

---

¹ (Regionplaner), kommuneplaner, planstrategier, Agenda 21-planer samt lokalplaner.

nationale landdistriktspolitik. I plansystemet er der dog primært fokus på den *fysiske* planlægning, hvilket betyder, at eksempelvis erhvervsfremmeindsatsen ikke altid koordineres lige godt med den kommunale landdistriktspolitik. I plansystemet er der indbygget offentlige høringsperioder og procedurer, der sikrer at borgere og virksomheder i landdistrikterne i en vis grad inddrages i formuleringen og implementeringen af den kommunale landdistriktspolitik. Hovedparten af kommunerne har endvidere etableret forskellige former for lokalråd, der skal sikre at borgerne også løbende inddrages i evalueringen og implementeringen af landdistriktspolitikken.

Flere regioner har en meget aktiv rolle i relation til koordinering af landdistriktsindsatsen indenfor regionen, og generelt er kommunernes landdistriktsansvarlige godt tilfredse med en proaktiv indsats fra regionernes side. Generelt er koordination mellem kommuner og region i relation til landdistriktsudvikling dog endnu noget mangelfuld, men regionerne er også en relativ ny administrativ enhed, og der skal sandsynligvis gå nogle år før kommuner og regioner har fået afgrænset deres respektive rolle.

EU's landdistriktsprogram har bevirket, at der er kommet en ny type aktører på banen i relation til lokal landdistriktsudvikling – nemlig de såkaldte Lokale Aktionsgrupper (LAG'er), der er blevet nedsat i stort set alle yder-, land- og mellemkommuner. Medlemmerne i disse grupper består af en kombination af politikere, borgere og virksomheder. Kommunerne er blevet tillagt en formel indsigelsesret over for de lokale udviklingsstrategier der udgør den overordnede ramme for de lokale aktionsgrupper, men kommunerne har i praksis været ganske tilbageholdende med at gøre brug af denne indsigelsesret. Koordinationen mellem kommune og aktionsgruppe foregår i stedet ved en løbende dialog - langt de fleste LAG'er har mindst en repræsentant fra kommunen - og det er hovedindtrykket, at det er lykkedes at etablere et frugtbart samarbejde mellem kommune og LAG, et samarbejde hvor LAG'ens medlemmer også mener at have direkte indflydelse på den kommunale landdistriktsindsats.

Nedenfor præsenteres undersøgelsens hovedkonklusioner under følgende temaer:

- Landdistriktspolitikens indhold og forankring
- Samarbejde mellem kommune og andre aktører
- anbefalinger

Undersøgelsen omfatter landets yder-, land- og mellemkommuner (i alt 63 kommuner) og hviler på spørgeskemaundersøgelser og interviews blandt de kommunalt ansatte landdistriktsansvarlige og blandt formænd og sekretærer i de lokale aktionsgrupper under landdistriktsprogrammet.

Landdistriktspolitikens indhold og forankring

Kommunerne har i de seneste år i vid udstrækning fået sat landdistriktspolitikken på det kommunalpolitiske landkort, således har godt 41% af kommunerne i dag en formel landdistriktspolitik. Flertallet af kommunerne (60%) har også foretaget en afgrænsning af landdistrikterne inden for deres respektive kommune, og i en vis udstrækning har de målrettet politikken mod specifikke lokalområder.

Kommunerne integrerer i betydelig udstrækning landdistriktspolitikken i det generelle kommunale plansystem. Således har (eller vil) 54% af kommunerne lade landdistriktspolitikken blive en del af kommuneplanen. Det betyder med andre ord, at *fysisk planlægning* indgår med betydelig vægt i en række kommunale landdistriktspolitikker og at de almindeligt benyttede *processer* i forbindelse med kommuneplanlægning også finder anvendelse i forhold til landdistriktspolitikken (bl.a. med brug af høringsperioder, borgermøder og udarbejdelse af lokalplaner). Det er således i høj grad de fysiske planlæggere, der har "erobret" den kommunale landdistriktsindsats. Det koordinerende ansvar for landdistriktsindsatsen ligger ofte i en Planlægnings- eller Miljø/Teknik-afdeling. En afledt

konsekvens heraf er bl.a., at de landdistriktsansvarlige kun har et begrænset kendskab til den kommunale (og i særdeleshed regionale) erhvervsfremmeindsats.

I de tilfælde, hvor der er udarbejdet en formel (det vil sige nedskrevet) landdistriktspolitik, vil dette dokument i de fleste tilfælde omhandle en beskrivelse af landdistrikterne samt en opstilling af satsningsområder (typisk erhverv, bosætning, kultur/fritid og natur/miljø). Imidlertid er det langt mere sjældent, at politikken indeholder kriterier for fordeling af ressourcer eller specifikke (kvantificerbare) mål for den *ønskede* udvikling. Når det kommer til opstilling af *servicemål* for landdistrikterne (altså hvilken grad af offentlig service kommunerne ønsker at stille til rådighed) så er der en tredjedel af kommunerne, der ifølge egen opfattelse opstiller sådanne mål. Dette er en overraskende stor andel, specielt set i lyset af, at Landdistrikternes Fællesråd og Landsforeningen af Landsbysamfund igennem flere år har efterlyst en mere aktiv kommunal politik på dette område.

Det er også meget udbredt, at landdistriktspolitikken indeholder en række overvejelser i relation til lokaldemokrati, og flere kommuner tildeler deres lokalsamfund en ganske vidtgående høringsret ligesom flere kommuner eksperimenterer med nye organisationsformer og ny teknologi for at forbedre lokalsamfundenes indflydelse på den førte politik.

De to mest udbredte "redskaber", som kommunerne tager i anvendelse for at føre deres landdistriktspolitik ud i livet, er (1) ansættelse af en landdistriktskoordinator og (2) etablering af en landdistriktpulje som en form for hjælp til selvhjælp. 58% af kommunerne har ansat en landdistriktskoordinator og 67% af kommunerne har etableret en landdistriktpulje hvor kommunens borgere og virksomheder kan søge tilskud til forskellige projekter. Der er dog i de fleste tilfælde tale om ret begrænsede puljestørrelser – typisk svarende til 13 – 14 kr/indbygger/år.

Den geografiske fokusering af landdistriktsindsatsen kommer i de fleste tilfælde til udtryk på den måde, at områder omkring kommunens bycentre udpeges til bosætningsområder, hvorimod områder med en vis herlighedsværdi udpeges som kombineret bosætnings- og rekreatiomsområde. De yderliggende områder er i større udstrækning afhængige af egen evne til at skabe udvikling og arbejdspladser. Derfor ser kommunerne typisk mere lempeligt på etablering af nye arbejdspladser i disse områder. Behovet for lokale arbejdspladser i de yderliggende områder betyder også, at yderkommuner (efterfulgt af landkommuner) er mere villige til at udpege erhvervsområder i de små lokalsamfund end mellem- og bykommuner.

Når kommunerne opererer med erhvervsudvikling i relation til landdistriktsudviklinger er der i meget stor udstrækning tale om, at kommunen ønsker at fremme etablering af turisme- og fødevarerrelaterede virksomheder i landdistrikterne. I den udstrækning etablering af virksomheder kræver landzonetilladelser gives der kun i begrænset omfang tilladelse til andre virksomhedstyper som håndværk eller andre former for serviceerhverv. I denne undersøgelse er der ikke set eksempler på landzonetilladelser til etablering af industriel produktion.

Samarbejdede mellem kommune og andre aktører

Kommunerne gør brug af de almindelige planlægningsmæssige redskaber ved den indledende formulering af kommunens landdistriktspolitik (med høringsperioder, borgermøder osv.). Gennemsnitlig anvender kommunerne knapt 10 måneder fra beslutningen om at de ønsker at have en landdistriktspolitik og indtil der foreligger en formuleret og vedtaget politik på området. Umiddelbart er der ingen sammenhæng mellem hvor lang tid der bruges på formulering af en landdistriktspolitik og de lokale aktionsgruppers efterfølgende tilfredshed med det kommunale samarbejde.

Et flertal af kommunerne (65%) har ikke udarbejdet interne procedurer for hvorledes de vil følge op på deres landdistriktsindsats (hvem skal gøre hvad og hvornår). Dermed ikke sagt, at

kommunerne ikke vil lave en sådan opfølgning, men der er i hvert fald en risiko for, at det vil gå sådan, og uden en fortløbende opfølgning bliver landdistriktspolitikken mest af alt en politisk hensigtserklæring med begrænset værdi for de borgere og virksomheder der lever i landdistrikterne.

For så vidt angår *borgerinddragelse* i forhold til den løbende evaluering af den førte landdistriktspolitik synes kommunerne at være lidt længere fremme i skoene. Godt 62% af kommunerne har faktisk udarbejdet procedurer, der skal sikre, at borgerne løbende inddrages ved tilpasning, implementering og evaluering af landdistriktsindsatsen.

I mange tilfælde består kommunernes landdistrikter af op til 10 – 20 mindre lokalsamfund, og for at kunne håndtere kontakten til disse lokalsamfund på rimelig rationel måde er det almindeligt, at kommune og lokalsamfund i forening etablerer en "Fællesforening" eller et "Landsbyråd". En stor del af kommunkontakten til lokalsamfundene går så via disse Landsbyråd. Ca. 2/3 af kommunerne har etableret sådanne råd. Et mindretal af kommunerne (ca. 25%) har endvidere stillet krav om, at de enkelte lokalsamfund skal være organiseret efter en bestemt model. Dette krav fremsættes oftest af hensyn til gennemskuelig og for at sikre alle borgere/virksomheder en lige adgang til repræsentation. De fleste kommuner anerkender dog det lidt "græsrodsagtige" i mange landsbyråd og borgerforeninger og undlader derfor at stille krav til organisationsformen.

Godt halvdelen af kommunerne mener, at de har forankret alle beslutninger vedrørende kommunens landdistrikter i et enkelt politisk udvalg (typisk et Teknik- og Miljøudvalg). Der må dog stilles spørgsmålstegn ved, om denne opfattelse holder for en nærmere afprøvning². Kun ganske få kommuner har nemlig etableret egentlige landdistriktsudvalg bestående af kommunalpolitikere og repræsentanter for de forskellige lokalsamfund, der skal høres i spørgsmål af betydning for landdistrikterne.

I de tilfælde, hvor lokalsamfundene på forhånd har været organiseret, har disse foreninger på linje med de grønne organisationer samt erhvervs- og turistforeninger typisk haft indflydelse på formulering af den kommunale landdistriktspolitik. De ikke-organiserede lokalsamfund har haft vanskeligere ved at komme til orde. Kommunalreformen har imidlertid i mange kommuner medført en opprioritering af landdistriktsindsatsen, og den øgede fokusering på området har i sig selv ført til at flere lokalsamfund, der ikke tidligere har været organiseret, er blevet det fordi de på denne måde bedre har kunnet matche kommunen.

Flere kommuner har over en årrække opbygget en struktur med fællesråd, lokalråd o.l. Denne struktur understøtter det kommunale samarbejde med lokalsamfundene, og det er også disse råd/foreninger der benyttes i forbindelse med implementering af den kommunale landdistriktsstrategi. I løbet af 2007 er der så i regi af Landdistriktsprogrammet etableret en række såkaldte Lokale Aktions Grupper (LAG'er). Disse aktionsgrupper opererer oftest sideløbende med de førnævnte råd/foreninger og arbejder typisk mere projektorienteret. Både blandt medlemmerne af aktionsgrupperne og blandt de kommunale landdistriktsansvarlige kan der registreres en vis usikkerhed om den fremtidige rollefordeling mellem disse to systemer.

Landdistriktskoordinatorerne mener i det store hele (70 – 75% af respondenterne), at kommunikationen mellem kommunernes interne afdelinger og mellem kommune og lokalsamfund fungerer tilfredsstillende. I det store hele er det også lykkedes at opbygge et positivt og konstruktivt samarbejde mellem kommunerne og de lokale aktionsgrupper. 75% af LAG-formændene erklærer sig tilfredse med samarbejdet, og samtidigt vurderer et flertal af LAG-formændene, at kommunerne "i stor eller nogen grad" har haft indflydelse på udformningen af en udviklingsstrategi. Kommunerne griber dog samarbejdet med de lokale

---

² Eksempelvis vil spørgsmål vedr. børn- og unge eller ældrepleje jo meget nemt kunne have et landdistriktsperspektiv men sådanne spørgsmål vil nok ikke i praksis blive forelagt et Teknik- og Miljøudvalg.

aktionsgrupper noget forskelligt an. Nogle kommuner forsøger at opbygge en meget tæt relation til LAG'erne, hvor andre ser LAG'erne som ganske autonome i forhold til kommunerne. Umiddelbart ses der imidlertid ikke sammenhæng mellem LAG'ernes tilknytning til kommunen og LAG-formændenes vurdering af samarbejdet med kommunen.

De lokale aktionsgrupper støttes og faciliteres af et nationalt "Netværkscenter" under Direktoratet for FødevarerErhverv. 75% af LAG-formændene er enten tilfreds eller meget tilfreds med den støtte de har fået fra dette netværkscenter, og når det vedrører det værktøjer centret udvikler og stiller til rådighed for de lokale aktionsgrupper er tilfredsheden endnu større.

Anbefalinger:

I det følgende opsamles en række af rapportens betragtninger og resultater i en række anbefalinger til kommunerne og andre med interesse i den kommunale landdistriktspolitik. Anbefalingerne er en kombination af anbefalinger fra respondenterne i de to spørgeskemaundersøgelser og af egne vurderinger.

- På det helt overordnede politiske niveau kan der i Folketinget etableres et udvalg hvis opgave det er at overvåge udviklingen på landdistriktsområdet, på samme måde som der i dag eksisterer et fødevareudvalg, et kulturudvalg og et trafikudvalg. Ansvar for landdistriktspolitikken er spredt ud på så mange ministerier og andre offentlige og halvoffentlige aktører, at det en gang imellem kan være svært at se sammenhæng mellem de politiske visioner og de efterfølgende handlinger. Et sådant udvalg vil kunne foretage den politiske vurdering af eventuelle konsekvenser for landdistrikterne relateret til nye love og initiativer. Flere kommuner har i undersøgelsen anbefalet en sådan ordning.
- På det overordnede administrative niveau kan der, eventuelt i regi af Velfærdsministeriet, der formelt set har ansvaret for den danske landdistriktspolitik, eller i regi af Fødevareministeriet, der har ansvaret for det danske landdistriktsprogram, etableres en fælles internet-portal for de forskellige nationale ordninger og initiativer på landdistriktsområdet. De landdistriktsansvarlige i kommunerne efterspørger en sådan "internet-portal" som en fælles indgang til de nationale programmer.
- Der kan etableres netværksgrupper for de landdistriktsansvarlige i kommunerne. Disse personer sidder ofte alene med opgaven at varetage den kommunale landdistriktspolitik. Nogle af de regionale landdistriktsansvarlige (bl.a. Region Sjælland) har taget initiativ til at etablere sådanne netværksgrupper for kommunernes landdistriktsansvarlige. En anden mulighed ville være at lade Danske Regioner eller Kommunernes Landsforening stå for opbygning og facilitering af sådanne netværksgrupper. Der kan eventuelt skeles til Netværkscentret under Direktoratet for Fødevareerhverv, der med succes har opbygget et tilsvarende netværk for medlemmerne af de lokale aktionsgrupper i Danmark.
- Regioner er i flere tilfælde gået ret aktivt ind i landdistriktsarbejdet. I den forbindelse kan der (især på politisk niveau) spores en vis kommunal frygt for, at der skal ske en opgaveglidning mellem regioner og kommuner. Hvis denne holdning er udbredt i det kommunalpolitiske system anbefales det, at Kommunernes Landsforening i stedet mere markant – og gerne lige så markant som Danske Regioner gør i dag – går ind i udvikling af landdistriktspolitikken. Dette kan eksempelvis ske ved, at KL får landdistriktsudvikling som prioriteret fagområde på linje med eksempelvis erhvervsudvikling og miljøpolitik. Rent praktisk kunne KL eventuelt åbne en "dialogportal" for de landdistriktsansvarlige i kommunerne og være med til at udvikle forskellige værktøjer til brug for de landdistriktsansvarlige i kommunerne.
- Regionerne har ansvaret for den overordnede regionale udviklingsindsats, og som led heri arbejder regionerne også med landdistriktsudvikling. Frem for at bruge ressourcerne på at udarbejde planer der skal afdække arbejdsdelingen mellem regioner og kommuner foreslår flere af de landdistriktsansvarlige, at kommuner og regioner i stedet afsætter ressourcer (personaletimer) der skal gøre det muligt for de landdistriktsansvarlige i kommuner og regioner at opbygge de nødvendige personlige kontakter (dvs. tid og anledninger til at

mødes). Den jævnlige personlige kontakt mellem ansatte i forskellige offentlige organisationer vurderes at være den mest effektiv og pragmatisk metode til sikring af den nødvendige koordination.

- Internt i kommunerne er der i de fleste tilfælde tale om en faglig (sektoropdelt) organisationsstruktur. Medarbejderne orienteres mod de overordnede mål, politikker og normer der er gældende inden for deres respektive fagområde. I modsætning hertil er landdistriktspolitikken geografisk afgrænset og en af landdistriktskoordinatorens opgaver er at få landdistriktsperspektivet indarbejdet i de fagligt orienterede sektorpolitikker. Dette er ofte en Uriaspost! Landdistriktskoordinatoren har ingen formel kompetence, og det er ofte en lavstatusfunktion at være landdistriktsansvarlig i kommunen. Blandt de kommuner der har væsentlige landdistriktsområder, kan det overvejes at etablere et politisk landdistriktsudvalg, der tillægges høringsret på alle sager af betydning for landdistrikterne. Samtidig kan den kommunale landdistriktskoordinator referere direkte til dette udvalg, hvilket vil give den pågældende medarbejder en tydelig organisatorisk tilknytning og kompetenceprofil.
- Ikke-organiserede lokalsamfund vil stå relativt svagt i adgangen til kommunale, regionale og nationale landdistriktsmidler. Kommunerne bør være opmærksomme på sådanne svage lokalsamfund og eventuelt hjælpe dem i gang med en organisering.
- De kommunale landdistriktsstrategier kan med fordel udvides til at omfatte *prioriteringskriterier*, eksempelvis for fordeling af midler mellem land og by, mellem forskellige lokalområder eller mellem forskellige strategiske satsningsområder.
- De kommunale landdistriktsstrategier kan med fordele udvides med konkrete *kvantificerbare mål*, og der kan opstilles indikatorer til brug for evaluering af de enkelte indsatsområder. Evalueringen bør gennemføres løbende (eksempelvis en gang årligt) og der bør fastlægges en procedure der sikrer, at den løbende evaluering bliver gennemført.
- I mange kommuner er der etableret en række lokalråd samt en overbygning i form af en fællesforening/et landsbyråd. Kommunikationen mellem kommune og lokalsamfund foregår via disse råd/foreninger. I løbet af 2007 er der i mange kommuner endvidere etableret de såkaldte Lokale Aktions Grupper, der fungerer mere autonomt i forhold til kommunen. Både blandt de kommunalt ansatte landdistriktskoordinatore og blandt medlemmerne af de lokale aktionsgrupper kan der spores en vis usikkerhed med hensyn til ansvars- og opgavefordeling de to systemer imellem. LAG'erne er med deres "bottom-up konstruktion" designet til at være relativt uafhængig af kommunerne, men kommunerne kan overveje om arbejds- og opgavefordelingen mellem de to systemer kan tydeliggøres.
- Kommunikation mellem lokalsamfund og kommuner synes i det store hele at fungere nogenlunde på det politiske niveau, idet der i mange kommuner er etableret en løbende dialog mellem kommunalpolitikere og lokalråd. På administrativt niveau er der ikke altid på samme måde afsat midler til, at landdistriktskoordinatorene eller andre med ansvar for landdistriktspolitikken kan deltage i møder i lokalforeninger. Det praktiske daglige samarbejde ville kunne lettes hvis der blev afsat administrative ressourcer til opbygning af disse relationer. Også her vurderes jævnlig personlig kontakt som den mest effektive og pragmatisk metode til sikring af den nødvendige koordination.